

РЕГУЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

PUBLIC ADMINISTRATION OF CORPORATE SECTOR OF UKRAINIAN ECONOMY

Кахович О.О.,

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри господарсько-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

У статті досліджено особливості функціонування й регулювання корпоративної сфери економіки України. Розглянуто роль держави в регулюванні корпоративної сфери. Досліджено механізм регулювання діяльності корпорацій в Україні. Визначено характерні риси корпоративної системи України. Виявлено проблеми функціонування корпоративної сфери та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: корпорація, корпоративна сфера, державне регулювання, механізм регулювання корпоративної сфери, корпоративне управління.

В статье исследованы особенности функционирования и регулирования корпоративной сферы экономики Украины. Рассмотрена роль государства в регулировании корпоративной сферы. Исследован механизм регулирования деятельности корпораций в Украине. Определены характерные черты корпоративной системы Украины. Выявлены проблемы функционирования корпоративной сферы и предложены пути их решения.

Ключевые слова: корпорация, корпоративная сфера, государственное регулирование, механизм регулирования корпоративной сферы, корпоративное управление.

The features of functioning and adjusting of corporate sector of economy of Ukraine are investigated in the article. The mechanism of adjusting of activity of corporations is investigated in Ukraine. The personal touches of the corporate system of Ukraine are certain. The problems of functioning of corporate sector are reduced and the ways of their decision offer.

Key words: corporation, corporate sector, public administration, mechanism of public administration of corporate sector, corporate management.

Постановка проблеми. Інтеграція України до світової спільноти накладає свій відбиток на розвиток корпоративного сектору. Корпорації задають темп і визначають ритм розвитку держави. Корпоративна сфера може бути потенціалом економіки держави, основою для розвитку промислового й фінансового сектору національної економіки, за умови налагодження ефективного механізму регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблем розвитку механізму функціонування й регулювання корпоративної сфери займалися В.Б. Авер'янов, О.М. Вінник, С.Т. Гончарук, Н.С. Глуць, О.Р. Кібенко, В.М. Кравчук, В.В. Луць, О.М. Переверзев, І.В. Спасибо-Фатєєва, О.В. Щербина та інші дослідники. Однак питання функціонування та регулювання корпоративної сфери потребують більш ретельного аналізу.

Метою статті є дослідження особливостей функціонування та регулювання корпоративної сфери економіки України.

Виклад основного матеріалу. Корпоративна форма є домінуючою формою юридичних осіб західних держав. Переваги такої форми обумовлюються характерними рисами корпорацій. Серед ключових ознак корпорацій виділяють такі:

– корпорація є підприємницьким товариством, що створюється винятково у формі акціонерного товариства, публічного товариства, публічного акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю.

– кожен з учасників наділяється корпоративними правами;

– корпорація створюється на засадах об'єднання капіталів, а не об'єднання осіб, тобто власником майна є корпорація, а не її члени;

– власність на вкладений капітал завжди відокремлюється від управління;

– управління в корпораціях здійснюється не їх учасниками, а органами, яким спеціально доручена діяльність корпоративної юридичної особи (наймані працівники для здійснення функцій управління);

– учасники корпорації об'єднанні спільністю загального інтересу, який відбивається в інтересах учасників;

– наявність інституту соціального партнерства [1, с. 235].

Необхідність підвищення ефективності суспільного виробництва, забезпечення його соціальної спрямованості, утвердження суспільного господарського порядку в економічній системі України, забезпечення її гармонізації з економічними системами інших держав зумовлює необхідність налагодження дієвого механізму регулювання відносин у корпоративній сфері. Формування корпоративного сектору є одним із найскладніших завдань економічної політики країни, у реалізації якого саме держава повинна відігравати визначальну роль [2, с. 23–24].

Держава є носієм значної кількості регуляторних функцій, які реалізуються на місцевому, регіональному, національному та міжнародному рівнях. Причому особливістю міжнародного рівня є наявність різних інститутів, які виконують регулятивні функції, зокрема транснаціональних корпорацій, інститутів громадянського суспільства тощо. Тобто

уряди частково втрачають монополію на реалізацію владних повноважень. Влада перестає бути зосередженою в центрі [3, с. 216].

Деякі дослідники переконані, що значення держави в умовах неспроможності ринкової саморегуляції подолати інституційні, інвестиційні, фінансові колапси стає визначальним, особливо з огляду на глибину соціально-економічних наслідків. Недосконалість законодавства призводить до уповільненого формування ефективного корпоративного сектору економіки, його інфраструктури, незадовільного виконання прийнятих законів. Нерозвиненість відповідних інститутів, неспроможність акумулювати всі наукові досягнення й здобутки нації унеможливує їх використання на благо суспільства [1, с. 235].

У цілому управління корпоративним сектором здійснюється за такими напрямками:

- створення загальної нормативно-правової бази функціонування економіки;
- безпосереднє управління державними підприємствами;
- управління певною часткою держави в статутному капіталі господарських товариств.

Поділ системи корпоративного управління на внутрішнє та зовнішнє дозволяє виокремити один із найважливіших його елементів – державне регулювання, що здійснюється органами загальної та спеціальної компетенції.

Органи загальної компетенції – це органи державної влади, які здійснюють державне управління й координацію всіх або більшості підпорядкованих чи підконтрольних їм органів галузевої або функціональної компетенції.

Органи спеціальної компетенції – це органи державної влади, діяльність яких спрямована на забезпечення регулювання та на контроль за діяльністю корпорацій.

Основні нормативно-правові акти корпоративної сфери України наведені в таблиці.

Таблиця

Джерела корпоративного права України

Нормативно-правовий акт	Застосування
Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV	правовий статус та основні засади функціонування господарських товариств
Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV	форми господарських товариств
Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 р. № 514-VI	порядок створення, діяльності, припинення, виділення акціонерних товариств, їх правовий статус, права та обов'язки акціонерів
Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» від 15.05.2003 р. № 755-IV	регулювання відносин у сфері державної реєстрації господарських товариств

Закон України «Про цінні папери і фондовий ринок» від 23.02.2006 р. № 3480-IV	регулювання відносин, що виникають під час розміщення, обігу цінних паперів, регламентація прав акціонерів
Закон України «Про управління об'єктами державної власності» від 21.09.2006 р. № 185-V	визначення правових основ управління об'єктами державної власності

Крім зазначених, до джерел корпоративного права належать акти рекомендаційного характеру, що видаються органами державної влади, а також локальні нормативно-правові акти, які розробляються самим господарським товариством. Крім того, господарські товариства є також підприємницькими товариствами, а отже, на них розповсюджується дія нормативно-правових актів, які регулюють підприємницьку діяльність.

Законодавство розвинених держав ґрунтується та тісно пов'язане з ринковими, ментальними традиціями, нормами поведінки учасників господарського життя країни. Закони «виростали» у відповідь на виклики практики, реальних потреб суспільства, зокрема, у корпоративній сфері. В Україні такі регулятори досить слабкі, що зумовлює домінуючу роль саме законів для регулювання корпоративних відносин в Україні. Однак це не є свідченням того, що українські товариства позбавлені корпоративного регулювання.

Корпоративне управління сьогодні характеризується насамперед зростанням формальної прозорості компаній і, відповідно, «безпечним» переходом до міжнародних норм корпоративного управління, завершенням процесів консолідації власності, а також зростанням попиту на ефективне корпоративне управління [4, с. 52].

Механізм адміністративно-правового регулювання діяльності корпорацій в Україні є самостійною системою правових засобів, за допомогою яких здійснюється відповідний правовий вплив на корпоративні правовідносини [5, с. 40].

До елементів механізму відносяться, зокрема, фондовий ринок, податкова та фінансово-кредитна політика, інвестиційний клімат, корпоративне управління, конкурентна й регуляторна політика, які мають багато недоліків і проблемних питань, що потребують вирішення на загальнодержавному рівні.

Основними рисами корпоративної системи України вважають такі:

1) модель ринку корпоративного контролю в Україні перебуває на стадії свого становлення. Її сучасний стан не дозволяє прирівняти її до будь-якої «класичної» моделі. Ринкові механізми не спроможні забезпечити повноцінне саморегулювання через довільність і хаотичність елементів цього ринку;

2) державні механізми повинні орієнтуватися на формування та компенсацію недосконалості елементів ринкового саморегулювання. Таким чином сформується інституційне підґрунтя для «виروشвання» повноцінного ринку корпоративного контролю в Україні;

3) застосування регулювання ринку через посилення запобіжного впливу на поведінку суб'єктів, які схильні до вчинення антиконкурентних дій. Це дозволить запобігти розвитку загрозливих монополістичних тенденцій шляхом створення стимулів підвищення ступеня інформаційної прозорості діяльності компаній, формування й розбудови інформаційної інфраструктури [6, с. 122–123].

Одними з переважних економічних процесів залишатимуться консолідація, яка пов'язана з прагненням реальних власників вибудувати керовану корпоративну структуру, та реорганізація активів, яка є наслідком консолідації й формування холдингових структур.

Розрізняють такі основні типи юридичного оформлення існуючих груп:

1. Формально прозора структура власності в холдингу.

2. Централізованою структурою холдингу є керуюча компанія, заснована номінальними власниками материнської холдингової компанії з метою управління активами.

3. «Оболонковий» холдинг, який фактично функціонує як єдина структура з реальними управлінськими повноваженнями, проте в якому ні контролюючий акціонер центральної компанії холдингу, ні сама центральна компанія не є власниками дочірніх підприємств.

4. Група, яка передбачає різні рівні залучення учасників [4, с. 52].

Відносини, що складаються в процесі корпоративної діяльності, поділяють на такі:

– відносини, що складаються в процесі забезпечення реалізації права осіб на корпоративну діяльність та сприяння ефективності такої діяльності (реєстрація, отримання ліцензій, дозволів тощо);

– відносини, що складаються в процесі забезпечення захисту прав і законних інтересів акціонерів, у тому числі від неправомірних дій органів виконавчої влади та їх посадових осіб;

– відносини, що складаються в процесі захисту загальносуспільних інтересів від неправомірної діяльності посадових осіб корпорацій та шкідливих наслідків такої діяльності [5, с. 40].

Основними чинниками механізму регулювання корпоративної сфери, які стримують розвиток корпоративного сектора, є такі:

– малоефективна приватизація, яка не сприяла припливу інвестицій;

– непрозорість внутрішньокорпоративних відносин;

– відсутність якісних змін, необхідних для розвитку корпоративного сектора;

– низький рівень впливу фондового ринку на формування сучасної структури корпоративного сектора;

– низькі можливості використання інвестиційного потенціалу комерційних банків у фінансуванні інвестицій у корпоративний сектор економіки внаслідок існування жорстких вимог до кредитних ризиків і високих процентних ставок;

– порушення прав акціонерів, виникнення процесів рейдерства;

– конфлікти інтересів між акціонерами й найманими менеджерами [7].

Висновки. З метою усунення наявних недоліків функціонування корпоративної сфери необхідне здійснення таких заходів:

1) удосконалення регулятивного механізму, який дозволить підвищити ефективність діяльності підприємств корпоративного сектора та в результаті сприятиме соціально-економічному розвитку держави;

2) покращення ділового клімату;

3) удосконалення правової бази корпоративного сектора економіки, що повинне забезпечити створення механізмів оновлення й розширення відтворювального процесу виробництва товарів і послуг;

4) розбудова (відповідно до європейської правової системи) інтеграційної моделі приватного капіталу корпорації та держави як єдиного функціонального економічного механізму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Оліфіренко Л. Нормоутворююча функція держави у механізмі взаємодії корпоративних структур із інституціональним середовищем / Л. Оліфіренко // Ефективність державного управління : зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 30. – С. 235.
2. Стоун М.Р. Реструктуризація корпоративного сектора. Роль государства во время кризиса / М.Р. Стоун [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.imf.org>.
3. Андрущенко І.Г. Державне регулювання злиття і поглинання компаній / І.Г. Андрущенко // Митна справа. – 2013. – № 6. – С. 216.
4. Рунчева Н.В. Державне регулювання корпоративних відносин в економіці / Н.В. Рунчева // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2012. – № 4(20).
5. Гончарук С.Т. Механізм адміністративно-правового регулювання діяльності корпорацій в Україні / С.Т. Гончарук, А.Ю. Нашинець-Наумова // Юридичний вісник. – 2011. – № 2(19). – С. 40.
6. Сафронова О. Завдання та принципи державного регулювання ринку корпоративного контролю в Україні / О. Сафронова // Вісник національної академії державного управління. – 2010. – № 4 – С. 122–123.
7. Черненко С.М. Корпоративний сектор: сучасний стан та проблеми становлення / С.М. Черненко // Ефективна економіка. – 2014. – № 6. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>.